

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2017 - ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ - ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το κείμενο αναφέρεται στην ηθική και κοινωνική ευθύνη των επιστημόνων. Αρχικά, διαχωρίζεται η έννοια της επιστήμης από αυτήν της τεχνολογίας, με την πρώτη να επιδιώκει την ουσιαστική κατάκτηση της γνώσης και τη δεύτερη την εφαρμογή της. Στη συνέχεια επισημαίνεται ο καίριος ρόλος της επιστήμης που επηρεάζεται από την ηθική και πνευματική συγκρότηση της κοινωνίας και παράλληλα καταγράφονται οι προβληματισμοί που γεννά η εσφαλμένη χρήση της τεχνολογίας. Ακολούθως τονίζεται η ενισχυμένη και πολλαπλή ευθύνη των επιστημόνων εξαιτίας της ύπαρξης των σύγχρονων κοινωνικών προβλημάτων. Ωστόσο, οι στόχοι τους δεν υλοποιούνται στο έπακρο λόγω των αλλότριων παρεμβάσεων στο έργο τους, γι' αυτό πρέπει να διαθέτουν ηθικά και πνευματικά εφόδια και ανθρωπιστική συνείδηση.

B1.

- α.
- β.
- γ.
- δ.
- ε. Σ

Λ
Λ
Σ
Σ

B2. α) Στο κείμενο εντοπίζονται **δύο (2) τρόποι ανάπτυξης:**

1. **Αιτιολόγηση**, καθώς ο συγγραφέας αιτιολογεί για ποιον λόγο δεν ταυτίζονται η επιστήμη με την τεχνολογία («διότι η επιστήμη...»)
2. **Σύγκριση – αντίθεση**, εφόσον εντοπίζονται διαφορές ανάμεσα στην επιστήμη και την τεχνολογία («ενώ η τεχνολογία...»)

- β) **βέβαια** = επιβεβαίωση, έμφαση.
εάν = όρος, προϋπόθεση
όμως = αντίθεση
για τούτο = συμπέρασμα, αποτέλεσμα
δηλαδή = επεξήγηση

B3. α) **αέναιος** = συνεχής, διαρκής παντοτινός
προσηλωμένη = αφοσιωμένη
εγείρουν = υποκινούν, προκαλούν
αλλοτριώνουν = αποξενώνουν
καταστρεπτικό = ολέθριο

- β) **συγκεκριμένο** ≠ αόριστο, αφηρημένο
βελτίωσε ≠ χειροτέρευσε, επιδείνωσε
ευθύνη ≠ ανευθυνότητα
υλική ≠ πνευματική
ελευθερία ≠ ανελευθερία, σκλαβιά, υποδούλωση

Β4. α) Με τη χρήση του ασύνδετου σχήματος, ο συγγραφέας προσδίδει στο κείμενο ένταση, ζωντάνια και παραστατικότητα. Το χρωματίζει συναισθηματικά. Δημιουργεί ένα ύφος πυκνό, λιτό, γοργό και κοφτό.

β) Με τη χρήση του ρητορικού ερωτήματος, ενισχύεται η επιχειρηματολογία του συγγραφέα. Στη θέση που βρίσκεται βοηθά στη συνοχή του κειμένου και οδηγεί τον αναγνώστη στον προβληματισμό. Το κείμενο αποκτά αμεσότητα, ζωντάνια, οικειότητα και δημιουργείται αίσθηση διαλόγου.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Εφόσον η ομιλία θα εκφωνηθεί σε κοινό (συμμαθητές, γονείς, δημοτικό συμβούλιο, Βουλή των Εφήβων κ.λπ.) θα πρέπει οπωσδήποτε να έχει προσφώνηση και αποφώνηση.

~ Η ομιλία, λοιπόν, ξεκινά πάντοτε με προσφώνηση, η οποία επιλέγεται ανάλογα με το κοινό που ορίζεται στην εκφώνηση του θέματος (Αγαπητοί συμμαθητές / Αξιότιμοι καθηγητές / Κυρίες και κύριοι).

~ Το ύφος της ομιλίας θα πρέπει να είναι σοβαρό· ενώ η χρήση του γ' προσώπου θα προσδώσει στα λεγόμενα αντικειμενικότητα και καθολικότητα.

~ Στο πλαίσιο της ομιλίας είναι αποδεκτή η χρήση του α' προσώπου, κυρίως στον πρόλογο, αν ο ομιλητής θέλει να αναφερθεί στην ιδιότητά του (π.χ. υποψήφιος φοιτητής, μελλοντικός επιστήμονας).

~ Στον πρόλογο μπορεί, επίσης, να γίνει σύντομη αναφορά στην αφορμή της ομιλίας. ~ Βασική λειτουργία του προλόγου παραμένει βέβαια, ανεξάρτητα από το επικοινωνιακό πλαίσιο, η παρουσίαση του θέματος.

~ Η ομιλία θα πρέπει να ολοκληρώνεται με μια επιγραμματική αποφώνηση (Σας ευχαριστώ για το χρόνο σας / Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας).

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Επιστήμη: το σύνολο συστηματικών και επαληθεύσιμων γνώσεων, καθώς και η έρευνα αυστηρώς καθορισμένων πεδίων του επιστητού με συγκεκριμένες και ορθολογικές μεθόδους, λ.χ. την παρατήρηση, το πείραμα, την υπόθεση, την επαγωγή. Ανθρωπιστικές επιστήμες / επιστήμες του ανθρώπου, η φιλολογία, η ιστορία, η ψυχολογία, η κοινωνιολογία κ.λπ., κατ' αντιδιαστολή συνήθως προς τις θετικές επιστήμες (μαθηματικά, φυσική κ.ά.).

Α' ΕΡΩΤΗΜΑ

Ο ρόλος της επιστήμης στην αντιμετώπιση των σημαντικότερων σύγχρονων προβλημάτων

Η επιστημονική έρευνα και μελέτη μέσω των διαρκών επιτευγμάτων και της συστηματοποίησης της ανθρώπινης γνώσης, τίθεται -ή οφείλει να τίθεται- στην υπηρεσία των ανθρώπων, επιδιώκοντας τις όποιες πιθανές βελτιώσεις στο βιοτικό τους επίπεδο, καθώς και στην πνευματική τους ανύψωση. Ειδικότερα:

- Η επιστήμη καλείται να αντιμετωπίσει κατά τρόπο αποτελεσματικό τις **ασθένειες** που ταλανίζουν τους ανθρώπους, ξεπερνώντας μέσω της τεχνολογικής εξέλιξης εκείνους τους περιορισμούς που παλαιότερα δυσχέραιναν την επιτυχή κατάληξη των ανάλογων ερευνών. Ζητούμενο είναι αφενός η μείωση της πρόωρης θνησιμότητας και αφετέρου η διασφάλιση μιας καλύτερης ποιότητας ζωής.

- Η επιστήμη καλείται να παρακολουθεί με προσοχή την εξέλιξη σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δράσης και να παρεμβαίνει προληπτικά προκειμένου να αποτρέψει αρνητικές ή και ολέθριες συνέπειες από πιθανή απρονοησία των ανθρώπων. Ο αντίκτυπος, για παράδειγμα, της βιομηχανικής παραγωγής και των ρυπογόνων ουσιών στο **περιβάλλον**, αποτελεί σημαντικό μέλημα επιστημονικής διερεύνησης. Αντιστοίχως, νέες συνήθειες των ανθρώπων, όπως είναι η συνεχής χρήση του κινητού τηλεφώνου, διατροφικές επιλογές κ.ά., οφείλουν να απασχολούν την επιστήμη ως προς τις ενδεχομένως ακόμη άγνωστες επιδράσεις τους στην ανθρώπινη υγεία.

- Η επιστήμη καλείται να ενισχύσει το πνευματικό επίπεδο των ανθρώπων, στοχεύοντας στην καταπολέμηση των **προκαταλήψεων**, της **μισαλλοδοξίας** και του δογματισμού. Η δυνατότητα, άλλωστε, να επιτευχθούν αρτιότερες συνθήκες κοινωνικής συνύπαρξης, χωρίς επώδυνα φαινόμενα όπως είναι αυτό του ρατσισμού, εξαρτάται από το βαθμό πνευματικής και ηθικής ωρίμανσης των πολιτών.

- Άνοδος του **βιοτικού** επιπέδου του ανθρώπου, βελτίωση της ποιότητας ζωής. Η επιστήμη εξασφάλισε τα μέσα για να ανέλθει το άτομο από το στάδιο του αγώνα για την επιβίωση σε συνθήκες κοινωνικής ευμάρειας μέσω των τεχνολογικών επιτευγμάτων. Η επιστήμη αποτέλεσε το διαβατήριο του ανθρώπου για τις ποικίλες ανέσεις που έχει σε πρακτικό επίπεδο και για την πνευματική – ψυχική του ανύψωση σε μια ανώτερη οντολογική σφαίρα.

- Η επιστήμη καλείται να επιτύχει βελτιώσεις σε ό,τι αφορά την τέλεση καθημερινών **εργασιών** και δραστηριοτήτων των ανθρώπων, προκειμένου να εξοικονομηθεί πολύτιμος **χρόνος** και να διευκολυνθεί η καθημερινή τους δράση.

- Χάρη στην Επιστήμη λιγότεψε ο άνθρωπος μόχθος και αυξήθηκαν τα παραγόμενα αγαθά. Οι μηχανές ξεπερνούν σε μυϊκή δύναμη τον άνθρωπο και υπερτερούν σε αποτελεσματικότητα. Ο άνθρωπος εργασιακά ξεπέρασε τις συνθήκες δουλειάς περασμένων αιώνων κι έγινε κύριος των μηχανών, από «δουλοπάροικος» έγινε «δημιουργός». Αυξήθηκε η παραγωγικότητα των προϊόντων με αποτέλεσμα τη μείωση του χρόνου παραγωγής και την μείωση του κόστους των προϊόντων.

Β' ΕΡΩΤΗΜΑ

Τα ηθικά εφόδια του επιστήμονα που θα του επιτρέψουν να υπηρετήσει αυτό τον στόχο.

Η επιστημονική γνώση αποτελεί ένα παγκόσμιο αγαθό που οφείλει να υπηρετεί το σύνολο της ανθρωπότητας και όχι συγκεκριμένα οικονομικά συμφέροντα. Οι επιστήμονες, άρα, αναλαμβάνουν σημαντικές ευθύνες έναντι του υπόλοιπου κοινωνικού συνόλου, εφόσον στόχος τους οφείλει να είναι, όχι η προσωπική καταξίωση, αλλά η βελτίωση των όρων ζωής των συνανθρώπων τους. Ειδικότερα:

- Οι επιστήμονες οφείλουν να εμβαθύνουν με συνέπεια στο αντικείμενό τους, καθώς μόνο η πραγματική **αφοσίωση** στην επιστήμη τους μπορεί να αποφέρει ουσιαστικά αποτελέσματα. Ενώ, παράλληλα, θα πρέπει να είναι πρόθυμοι να **συνεργαστούν** με άλλους επιστήμονες προκειμένου από κοινού να βρίσκουν τις επιζητούμενες λύσεις στα σημαντικά προβλήματα και ζητούμενα της εποχής. Θα πρέπει, επομένως, να θέτουν την επίτευξη των κοινών στόχων πάνω από την ατομική δόξα και καταξίωση, και να μην αντιμετωπίζουν εγωιστικά τα ζητήματα της επιστήμης, αρνούμενοι να συνεργαστούν με άλλους ή να μοιραστούν τα δικά τους ευρήματα.

- Οι επιστήμονες οφείλουν να κατανοούν και να σέβονται το γεγονός πως τα **ανθρώπινα δικαιώματα** και η διαφύλαξη του φυσικού περιβάλλοντος αποτελούν απαραβίαστα όρια σε ό,τι αφορά την επιστημονική έρευνα και τους πειραματισμούς. Μια επιστημονική ανακάλυψη, όσες δυνατότητες κι αν ενδεχομένως υπόσχεται, δεν θα πρέπει να υπηρετείται, αν η κύρια δράση της είναι βλαπτική για τους ανθρώπους ή αν η επιβεβαίωσή της απαιτεί ζημιογόνα για τους ανθρώπους πειράματα.

- Οι επιστήμονες, δηλαδή, θα πρέπει να θέτουν **φραγμό** στις έρευνές τους, όταν συνειδητοποιούν ή όταν γνωρίζουν εκ των προτέρων πως το επίτευγμα που επιδιώκουν μπορεί να αξιοποιηθεί **εις βάρος των ανθρώπων (όπλα μαζικής καταστροφής, φονικοί ιοί κ.ά.)**. Αντιστοίχως, θα πρέπει να διερωτώνται σχετικά με την αξιοποίηση που μπορεί να λάβει μια ανακάλυψη ή μια εφεύρεσή τους και να πράττουν ανάλογα όταν αντιλαμβάνονται πως η βασική της χρήση θα είναι βλαπτική για τους ανθρώπους ή για το φυσικό περιβάλλον.

- Οι επιστήμονες οφείλουν, κάθε φορά που παρουσιάζουν μια νέα ανακάλυψη ή ένα νέο επίτευγμα, **να επισημαίνουν στους πολίτες τους πιθανούς κινδύνους** από τη λανθασμένη χρήση ή αξιοποίησή του. Είναι εύκολο, άλλωστε, ο ενθουσιασμός της επίτευξης να παραγκωνίσει τη σύνεση εκείνη που απαιτείται για την ψύχραιμη αποτίμηση των ενδεχόμενων συνεπειών της λανθασμένης χρήσης.

- Οι επιστήμονες **οφείλουν να υπηρετούν το συλλογικό συμφέρον** και να επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους στην επίλυση προβλημάτων που ταλανίζουν την πλειονότητα των πολιτών, προβάλλοντας, παράλληλα, αντίσταση στα πλείστα κελεύσματα του οικονομικού κέρδους που ενδέχεται να τους κατευθύνουν προς συγκεκριμένες επιλογές προκειμένου να μεγιστοποιηθεί η οικονομική αξιοποίηση των επιτευγμάτων τους.

- **Οι επιστήμονες οφείλουν να αντιλαμβάνονται έγκαιρα πως έχουν ως πνευματικοί άνθρωποι ευθύνη για την εικόνα** που παρουσιάζουν στους συνανθρώπους τους. Θα πρέπει, έτσι, να διακρίνονται για τις θετικές ποιότητες της προσωπικότητάς τους, αλλά και για την ενεργή στάση τους απέναντι στα κοινωνικά προβλήματα.

ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΑΝ ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ:

**ΒΕΤΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ ΧΡΥΣΟΥΛΑ
ΔΗΛΜΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ
ΜΠΑΛΛΑ ΓΙΩΤΑ
ΜΠΟΡΟΥΤΖΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑ
ΝΤΕΛΜΠΙΖΗ ΜΑΡΙΑ
ΠΑΠΠΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ**